

Sygn. akt I ACa 850/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Elżbieta Uznańska
Sędziowie:	SSA Andrzej Szewczyk SSA Anna Kowacz-Braun (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Katarzyna Wilczura

po rozpoznaniu w dniu 25 września 2013 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa Syndyka Masy Upadłości Banku (...)

w O.

przeciwko W. D., M. T.,

W. T.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 6 listopada 2012 r. sygn. akt I C 2047/10

1. oddala apelację;

2.zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz strony powodowej kwotę 2 700zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

I ACa 850/13

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 25 września 2013 r.

Powód Syndyk Masy Upadłości Banku (...) w O., pozwem wniesionym przeciwko W. T., M. T. i W. D., domagał się uznania za bezskuteczną w stosunku do niego czynności prawnej dłużniczki E. T. w postaci wniosku o dział spadku po H. T. i podział majątku wspólnego dłużniczki i H. T. złożonego w postępowaniu toczącym się przed Sądem Rejonowym w Olkuszu, sygn. akt I Ns 261/04, na skutek którego postanowieniem Sądu Rejonowego w Olkuszu z dnia 29 czerwca 2004 r., sygn. akt I Ns 261/04, pozwany W. T. nabył spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu nr (...), położonego w O. przy ul. (...), a pozwani M. T. i W. D. nabyli na współwłasność w częściach równych nieruchomości składającą się z działki nr (...), o pow. 0,1446 ha, położonej w O., dla której Sąd Rejonowy w Olkuszu prowadzi księgę wieczystą nr (...).(…)

Na uzasadnienie powód wskazał, że przysługuje mu wierzytelność w kwocie 400.000,00 zł z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 19 maja 1999 r. do dnia zapłaty stwierdzona wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 23 maja 2000 roku, sygn. akt I C 2070/97, którym zasądzona została na rzecz powoda solidarnie od E. T. i M. S. kwota 500.000,00 zł wraz z odsetkami w wysokości 21% w stosunku rocznym od dnia 19 maja 199 r., a następnie odsetkami ustawowymi. Powód wskazał nadto, że przed Komornikiem przy Sądzie Rejonowym w Olkuszu od stycznia 2005 r. toczyło się na podstawie powołanego wyroku postępowanie egzekucyjne, w toku którego egzekucja względem dłużniczki E. T. okazała się bezskuteczna.

Z tych przyczyn czynność prawna dłużniczki w postaci wniosku o dział spadku i podział majątku wspólnego, złożonego w toku postępowania toczącego się przed Sądem Rejonowym w Olkuszu, sygn. akt INs 261/04, w wyniku którego dłużniczka wyzbyła się posiadanego majątku na rzecz pozwanych, dokonana została z pokrzywdzeniem powoda jako wierzyciela bowiem dłużniczka, która nie posiada innego majątku, stała się w jej wyniku niewypłacalna.

Jako podstawę prawną dochodzonego roszczenia wskazał powód art. 527 §1 k.c.

Pozwani domagali się oddalenia powództwa zarzucając, iż powód, wbrew ciężącemu na nim w tym zakresie obowiązkowi, nie określił należycie wierzytelności, której ochrony domaga się w niniejszym postępowaniu, a w szczególności, iż domaga się udzielenia ochrony wierzytelności w kwocie należności głównej 400.000,00 zł, podana zaś przez powoda wartość przedmiotu sporu określona została na kwotę 110.000 podczas, gdy w postępowaniu w sprawie o roszczenie z art. 527 §1 k.c. wartość przedmiotu sporu winna odpowiadać wysokości wierzytelności, której ochrony domaga się powód w tym postępowaniu co sprawia, że brak podstaw do ewentualnego udzielenia powodowi ochrony wierzytelności ponad kwotę 110.000,00 zł.

Pozwany zarzucił nadto, że brak podstaw do stwierdzenia, iżby w wyniku spornej czynności dłużniczka stała się niewypłacalna, dłużniczka działać miała ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a pozwani mieli mieć świadomość tej okoliczności. Zarzucili nadto, iż powództwo nie zasługuje na uwzględnienie z tej przyczyny, że doszło do spełnienia należności stwierdzonych wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 23.05.2000 roku, sygn. akt I C 2070/97.

Wyrokiem z dnia 17 lipca 2009 r. Sąd Okręgowy powództwo oddalił. Powołany wyrok został uchylony, a sprawa przekazana została Sądowi Okręgowemu w Krakowie do ponownego rozpoznania wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 16 listopada 2010 r., sygn. akt IACa 1216/09; uprzednio na skutek przedstawienia przez Sąd Apelacyjny w Krakowie zagadnienia prawnego budzącego w niniejszej sprawie poważne wątpliwości doszło do wydania przez Sąd Najwyższy w dniu 17 czerwca 2012 r., sygn. akt III CZP 41/10, uchwały o treści, iż „Na podstawie art. 527 §1 k.c. wierzyciel może zaskarżyć zgodny wniosek dłużnika i pozostałych uczestników postępowania o podział majątku wspólnego, dział spadku i zniesienie współwłasności, jeżeli w wyniku uwzględnienia wniosku przedmioty majątkowe objęte podziałem zostały nabyte przez uczestników postępowania niebędących dłużnikami. Przewidziany w art. 534 k.c. termin biegnie wówczas od daty uprawomocnienia się postępowania działowego”.

Wyrokiem z dnia 6 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo uznając za bezskuteczną w stosunku do powoda czynność dłużniczki E. T. oraz pozwanych opisane w pozwie – co do wierzytelności powoda stwierdzonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 23 maja 2000 r., sygn. akt IC 2070/97;

w pozostałej części powództwo oddalił i zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 24.390,17 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Okręgowy za bezsporne uznał następujące okoliczności:

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 23 maja 2000 r., sygn. akt IC 2070/97, zasądzona zastała solidarnie od E. T. i M. S. na rzecz powoda kwota 500.000,00 zł z odsetkami w wysokości 21% w stosunku rocznym od dnia 19 maja 1999 r., a następnie z odsetkami ustawowymi do dnia zapłaty oraz kwota 46.600,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu z tytułu poręczeń umów kredytu udzielonego przez Bank Spółdzielczy w O. małżonkom B. i W. S..

Sąd Apelacyjny w Katowicach, wyrokiem z dnia 26 listopada 2003 r., sygn. akt I ACa 1679/02, oddalił apelację pozwanych i odrzucił apelację powoda od powołanego wyroku.

Postanowieniem z dnia 22 stycznia 2004 r., sygn. akt I ACa 1679/02, Sąd Apelacyjny w Katowicach uzupełnił wyrok z dnia 26 listopada 2003 r. poprzez zasądzenie solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kwoty 5.400,00 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

W dniu 28 grudnia 2004 r. wyrokowi Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 23 maja 2003 r. i wyrokowi Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 26 listopada 2003 r., uzupełnionemu postanowieniem z dnia 22 stycznia 2004 r. nadano klauzulę wykonalności.

Na podstawie tytułu wykonawczego w postaci w.w. wyroków toczyło się postępowanie egzekucyjne przeciwko dłużniczce i M. S., prowadzone przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Olkuszu, sygn. akt Km 184/05, wszczęte na skutek wniosku powoda z dnia 10 stycznia 2005 r. Egzekucja w stosunku do dłużniczki, skierowana do składników jej majątku w postaci nieruchomości i spółdzielczego prawa do lokalu, okazała się bezskuteczna, w toku tego postępowania doszło natomiast do wyegzekwowania i dobrowolnej wpłaty przez dłużnika M. S. kwot, które do wysokości 100.000,00 zł zarachowane zostały na poczet wierzytelności głównej; w konsekwencji wpłat dokonanych przez M. S. na poczet egzekwowanych należności i kosztów postępowania postanowieniem z dnia 07 maja 2008 r., na wniosek powoda jako wierzyciela, postępowanie egzekucyjne w stosunku do tego dłużnika zostało umorzone.

W toku powołanego postępowania doszło do ustalenia przez Komornika, że dłużniczka, oprócz samochodu marki M. (...), rok prod. 1992, nie posiada innego majątku.

Postanowieniem z dnia 29 czerwca 2004 r., sygn. akt INs 261/04, Sąd Rejonowy w Olkuszu, na skutek zgodnego wniosku dłużniczki E. T. i pozwanych, złożonego w toku postępowania o dział spadku po H. T. i podział majątku wspólnego H. T. i dłużniczki, dokonał działu spadku po H. T. i podziału majątku wspólnego dłużniczki i H. T. w ten sposób, że pozwany W. T. nabył spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu nr (...), położonego w O. przy ul. (...), a pozwani M. T. i W. D. nabyli na współwłasność w częściach równych nieruchomość składającą się z działki nr (...) (uprzednio nr (...)), o pow. 0,1446 ha, położonej w O., dla której Sąd Rejonowy w Olkuszu prowadzi księgę wieczystą nr (...).(…), bez obowiązku wzajemnych spłat i dopłat.

Pozwani W. T., M. T. i W. D. są dziećmi E. T..

Dalej Sąd Okręgowy ustalił, że dłużniczka E. T., oprócz spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego i nieruchomości położonej w O., nie posiadała w dacie złożenia wniosku o dział spadku i podział majątku wspólnego i nie posiada obecnie innego majątku. Złożenie przez dłużniczkę wniosku o dział spadku i podział majątku wspólnego nie zostało uzależnione od jakiegokolwiek świadczenia ze strony pozwanych na rzecz dłużniczki. Dłużniczka od października 2011 r. pobiera świadczenie z tytułu renty w wysokości na dzień 08 marca 2012 r. 1.048,00 zł netto, uprzednio zatrudniona była od 2006 r. w Zakładzie (...) w O., u swojego brata, współdłużnika W. S..

O postępowaniu egzekucyjnym toczącym się na podstawie tytułu wykonawczego w postaci w.w. wyroków pozwany M. T. powziął wiadomość w toku czynności podjętych przez komornika w lokalu będącym przedmiotem spornej

czynności w dniu 06 czerwca 2005 r. Pozwany był świadkiem czynności egzekucyjnych podejmowanych wobec jego matki, podpisywał nadto protokół z czynności. Pozwana W. D., w czasie, gdy powódka była zatrudniona w powołanym przedsiębiorstwie, prowadziła w tym samym miejscu (od 1998 r.) działalność gospodarczą i zeznała, że znane jej były problemy finansowe wujka (tj. W. S.). W ramach postępowania egzekucyjnego prowadzonego z wniosku powoda przeciwko W. S. doszło do zajęcia przez komornika przedmiotu należącego do pozwanej w postaci urządzenia do smażenia pączków.

Z tych przyczyn nie dał Sąd wiary twierdzeniom i zeznaniom pozwanych w zakresie, w jakim podawali oni, że nie wiedzieli o zadłużeniu swojej matki, a powziąć o nim wiadomość mieli dopiero z chwilą otrzymania odpisów pozwu w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy uznał, że brak jest podstaw do uwzględnienia zarzutu, iż zobowiązanie stwierdzone tytułem wykonawczym miało wygasnąć wobec jego spełnienia przez poręczycieli kredytów udzielonych przez powoda małżonkom B. i W. S.. Okoliczność ta nie została przez pozwanych, na których stosownie do art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c. spoczywał w tym zakresie ciężar dowodu, wykazana w sposób dostateczny.

Przedmiotem żądania w sprawie sygn. akt IC 2070/97 Sądu Okręgowego w Katowicach były należności W. S. z tytułu czterech umów o udzielenie kredytu - z dnia 02 maja 1990 r. w kwocie 80.000,00 zł, z dnia 25 października 1990 r. w kwocie 47.000,00 zł, z dnia 21 lutego 1991 r. w kwocie 25.000,00 zł i z dnia 21 maja 1991 r. w kwocie 80.000,00 zł, do zapłaty których dłużniczka i M. S. zobowiązali się na podstawie umów poręczeń zawartych w dniu 30 czerwca 1994 r. Powód przyznał, że na poczet należności stwierdzonej tytułem wykonawczym wydanym w powołanej sprawie dokonana została w toku postępowania egzekucyjnego prowadzonego w oparciu o ten tytuł wykonawczy przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Olkuszu, sygn. akt Km 184/05, wpłata przez M. S. w kwocie 100.000,00 zł, która zarachowana została na poczet należności głównej. Nie kwestionował nadto wpłat dokonywanych przez pozostałych poręczycieli min. w toku postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Olkuszu sygn. Km 466/95, wyegzekwowanych od samych kredytobiorców i pochodzących ze sprzedaży ich nieruchomości w łącznej kwocie co najmniej 777.499,92 zł a zatem wyższej nawet, niż łączna kwota wpłat, na dokonanie których powoływali się pozwani pismem z dnia 18 stycznia 2012 r. precyzującym zarzuty w tym zakresie i przy uwzględnieniu odmiennego sposobu zarachowania kwot uiszczonych przez M. S. w toku postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Olkuszu, sygn. akt Km 184/05.

Na wiarę jednakże zasługują twierdzenia powoda zawarte piśmie z dnia 27 lutego 2012 r. i zeznania powoda iż dotychczas nie doszło do wyegzekwowania należności z tego tytułu w całości biorąc pod uwagę wysokość należności wraz z odsetkami i kosztami, której wysokość już tylko na dzień zawarcia przez dłużniczkę i M. S. umów poręczeń wynosiła 612.495,68 zł w sytuacji, gdy dokonywane wpłaty w pierwszej kolejności zarachowywane były przez powoda na koszty egzekucji i odsetki.

W oparciu o poczynione ustalenia Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługiwało co do zasady na uwzględnienie.

Kwestia dopuszczalności zaskarżenia przez wierzyciela na podstawie art. 527 §1 k.c. zgodnego wniosku dłużnika i pozostałych uczestników postępowania o podział majątku wspólnego, dział spadku i zniesienie współwłasności, jeżeli w wyniku uwzględnienia wniosku przedmioty majątkowe objęte podziałem zostały nabyte przez uczestników postępowania niebędących dłużnikami przesądzona została wydaną w niniejszej sprawie uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2012 r., sygn. akt III CZP 41/10.

W okolicznościach niniejszej sprawy nie budzi wątpliwości, iż sporna czynności dokonana została z pokrzywdzeniem powoda jako wierzyciela bowiem skutek tej czynności dłużniczka stała się niewypłacalna w co najmniej wyższym stopniu niż przed jej dokonaniem (art. 527 §2 k.c.). Przepis art. 527 §2 k.c. wiąże pokrzywdzenie wierzyciela z rzeczywistą niewypłacalnością dłużnika, która musi istnieć w chwili wystąpienia ze skargą pauliańską, jak i w chwili orzekania przez sąd o żądaniu wierzyciela uznania czynności prawnej dłużnika za bezskuteczną (art. 316 §1 k.p.c.) - wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2009 r., V CSK 309/08, Lex nr 603191. Dłużnik staje się niewypłacalny w wyższym stopniu (art. 527 §2 k.c.) także wtedy, gdy zaspokojenie można uzyskać z dodatkowym znacznym

nakładem kosztów, czasu i ryzyka. Pokrzywdzenie (art. 527 §2 k.c.) powstaje na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2001 r., IV CKN 525/00, Biul. SN 2002/5/11, Lex nr 53110).

Niewątpliwie wyzbycie się przez dłużniczkę znaczących składników jej majątku sprawia, że egzekucja mogłaby zostać skierowana w chwili obecnej jedynie do świadczenia dłużniczki z tytułu renty, a uprzednio również do wynagrodzenia za pracę. Oznacza to, że dokonana przez dłużniczkę sporna czynność prawna sprawia, że wyegzekwowanie należności każdorazowo uległoby niewspółmiernie znacznemu oddaleniu w czasie w stosunku do sytuacji gdyby egzekucję skierowano do spółdzielczego prawa do lokalu i nieruchomości.

Nie budzi najmniejszych wątpliwości, iż dokonując spornej czynności dłużniczka działała ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Dla oceny działania dłużnika w tym zakresie nie jest istotny zamiar pokrzywdzenia wierzycieli, lecz wystarcza świadomość dłużnika, że dokonana przez niego czynność może spowodować dla ogółu wierzycieli niemożność zaspokojenia. Niewątpliwie w chwili dokonywania spornej czynności dłużniczka musiała liczyć się z obowiązkiem zwrotu należności zasądzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 23 maja 2000 r., sygn. akt IC 2070/97.

Także pozwani w chwili dokonywania czynności wiedzieli, że dłużniczka działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela (art. 527 §1 k.c.). Ponadto stosownie do art. 528 k.c. jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Oznacza to, że bez znaczenia pozostaje czy pozwani wiedzieli, że dłużniczka działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Sprawa to, że powództwo, stosownie do art. 527 §1 i art. 531 §1 k.c., zasługiwało na uwzględnienie.

Bez znaczenia w ocenie Sądu Okręgowego pozostaje aktualna wysokość wierzytelności, której ochrony domaga się powód w niniejszym postępowaniu. Wierzytelność stwierdzona została tytułem egzekucyjnym i skonkretyzowana przez powoda jednoznacznie poprzez odwołanie się do jego treści i, jak jednoznacznie wynika ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, nadal istnieje co uzasadnia udzielenie powodowi jej ochrony na podstawie art. 527 §1 k.c.

Na obecnym etapie sprawy nieistotne są także zarzuty pozwanych odnośnie podanej przez powoda wartości przedmiotu sporu skoro nie doszło do jej sprawdzenia stosownie do art. 25 §1 i 2 k.p.c.; w tym zakresie bowiem rozstrzygająca jest treść żądania zgłoszonego przez powoda, zaś podana wartość przedmiotu sporu ma znaczenie jedynie dla wymiaru opłat i ustalenia wysokości kosztów postępowania.

O kosztach procesu rozstrzygnął Sąd na zasadzie art. 98 §1 i 3 i art. 99 k.p.c. oraz §2 ust. 1 i 2 i §6 pkt 7 oraz §12 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1349 z późn. zm.).

Apelację od tego wyroku wnieśli pozwani, którzy zarzucili:

1. nierozpoznanie istoty sprawy, albowiem obowiązkiem sądu orzekającego jest ustalenie czy na dzień wytoczenia powództwa ze skargi paulińskiej, a także na dzień orzekania w tym przedmiocie istnieje wierzytelność a także w jakiej wysokości, czego sąd, mając ku temu materiał dowodowy nie uczynił;

2. naruszenie prawa procesowego, które mogło mieć wpływ na treść orzeczenia, a to: przepisu art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 25 § 2 k.p.c. poprzez przyjęcie, że wartość roszczenia pieniężnego podlegającego ochronie na podstawie przepisu art. 527 k.c. wskazana przez wierzyciela jako wartość przedmiotu sporu w treści pozwu, podlega rygorowi procesowemu opisanemu w przepisie art. 25 § 2 k.p.c.,

- przepisu art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 25 § 2 k.p.c. poprzez przyjęcie, że kwotowe oznaczenie wierzytelności podlegających ochronie na podstawie skargi paulińskiej ma wpływ jedynie na wysokość kosztów procesu, podczas gdy w rzeczywistości doniosłość tego oznaczenia polega na wyznaczeniu granicy odpowiedzialności dłużnika wyznaczonej wysokością dochodzonego roszczenia,

- przepisu art. 25 k.p.c. poprzez błędną interpretację polegającą na przyjęciu, iż przepis ten ma zastosowanie do roszczeń, których przedmiotem jest wierzytelność pieniężna określona kwotowo, w sytuacji, gdy przepis ten dotyczy roszczeń, których przedmiotem jest prawo majątkowe mające określoną wartość pieniężną,

- naruszenie art. 321 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i wyrzeczenie o możliwości realizacji wierzytelności powoda stwierdzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach o sygn. akt I C 2070/97, zasądzającego wierzytelność w wysokości 500 000 zł wraz z odsetkami i kosztami, pomimo że z treści żądania powoda, a także z ustaleń samego sądu orzekającego wynika, że wierzytelność ta co do sumy głównej na skutek realizacji roszczenia przez podmioty zobowiązane uległa zmniejszeniu o co najmniej 850 000 zł,

- przepisów procedury w zakresie postępowania dowodowego poprzez przyjęcie, iż oświadczenie powoda zawarte w piśmie procesowym i złożone na rozprawie mogą zastąpić dowód z arytmetycznego wyliczenia wysokości wierzytelności, w szczególności w kontekście przedłożonych dokumentów, z których wynika, w jakiej wysokości chroniona wyrokiem wierzytelność uległa umorzeniu,

- przepisu art. 328 § 2 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i nie wskazanie przepisów prawa, z których wynika solidarna odpowiedzialność pozwanych w niniejszej sprawie,

- przepisu art. 328 § 2 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i nie wskazanie w jakim zakresie nastąpiło oddalenie powództwa, co znalazło swój wyraz w punkcie II zaskarżonego wyroku oraz przyczyn dla których tej treści wyrzeczenie zapadło;

3. naruszenie przepisu prawa materialnego a to art. 6 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przerzucenie ciężaru dowodu co do istnienia i wysokości roszczenia powoda podlegającego ochronie, na stronę biernie legitymowaną w procesie.

Wskazując na powyższe zarzuty apelujący wniesli o uchylenie zaskarżonego wyroku w punktach I i III i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanych W. D., W. T. i M. T. jest nieuzasadniona.

Na wstępie, choć nie został podniesiony zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., stwierdzić należy, że ustalony przez Sąd Okręgowy stan faktyczny został przyjęty za własny przez Sąd Apelacyjny. Wyprowadzony on został z dowodów, których ocena odpowiada wskazaniom z art. 233 § 1 k.p.c. bowiem Sąd Okręgowy uwzględnił wszystkie przeprowadzone w toku postępowania dowody, wyciągnął z nich wnioski logicznie poprawne oraz odpowiadające aktualnym poglądom na sądowe stosowanie prawa.

Stwierdzenie to było konieczne dla wskazania podstawy rozstrzygnięcia przyjętej przez Sąd Apelacyjny (art. 382 k.p.c.).

Przechodząc do zarzutów apelacji w pierwszej kolejności odnieść się należy do tych, które dotyczą naruszenia art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c. oraz art. 25 § 2 k.p.c. I tak art. 187 § 1 k.p.c. określa obligatoryjną treść pozwu. Wskazuje więc te elementy, które muszą występować w każdym pozwie, aby wnoszone pismo procesowe mogło być uznane za prawidłowy pozew, a więc taki, który może wywoływać określone skutki prawne. Zgodnie z punktem 1 tego

przepisu pozew winien zawierać dokładnie określone żądanie, a w sprawach o prawa majątkowe także oznaczenie wartości przedmiotu sporu, chyba, że przedmiotem sprawy jest oznaczona kwota pieniężna. Dokładnie określone w pozwie żądanie wskazuje, jakiego rodzaju rozstrzygnięcia oczekuje powód od sądu, określa granice rozpatrywania sprawy przez sąd. Dokładne określenie żądania jednak wymaga także nierozłącznie istnienia drugiego elementu obligatoryjnego pozwu, tj. wskazania okoliczności faktycznych, na których żądanie to się opiera.

Pozew wniesiony przez Syndyka masy upadłości Banku (...)w O. zawierał określenie żądania poprzez wskazanie jakie czynności prawne miałyby być uznane za bezskuteczne w stosunku do powoda, zaś w podstawie faktycznej dokładnie określono wierzytelność przysługującą powodowi w stosunku do dłużniczki E. T.. W pozwie podana też została wartość przedmiotu sporu na 110 000 zł. Pozew w takim kształcie został doręczony pozwanym z wezwaniem do złożenia odpowiedzi na pozew, a więc nadano mu bieg bez wcześniejszego wzywania do uzupełnienia braków formalnych pozwu w trybie art. 130 k.p.c.

W toku procesu pojawiły się zarzuty pozwanych dotyczące tej kwestii i rozdzwiewu między wartością przedmiotu sporu podaną w pozwie, wysokością wierzytelności wynikającej z wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 23 maja 2003 r. i wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 26 listopada 2003 r., uzupełnionego postanowieniem z dnia 22 stycznia 2004 r., a wierzytelnością pozostałą po wpłacie przez drugiego poręczyciela M. S. kwoty 100 000 zł zaliczonej na należność główna oraz uregulowaniu przez niego kosztów procesu. To spowodowało, że w piśmie z dnia 13 kwietnia 2012 r. (k. 301 – 304) powód sprecyzował, że dochodzi uznania za bezskuteczne wobec niego określonych czynności w celu ochrony wierzytelności powoda w kwocie 400 000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 19 maja 1999 r. do dnia zapłaty, wynikającej z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 23 maja 2000 r. w sprawie sygn. akt I C 2070/97 zaopatrzonego w klauzulę wykonalności w dniu 28 grudnia 2004 r.

Z powyższego wynika, że od chwili wytoczenia powództwa wiadomym było co jest przedmiotem postępowania bowiem jest nim nie tylko samo żądanie ale też okoliczności faktyczne przytoczone na jego uzasadnienie.

Rozpoznając apelację jednoznacznie stwierdzić należy, że naruszenie art. 187 § 1 k.p.c. nie mogło mieć wpływu na wynik sprawy gdyż pozew, któremu nadano bieg wywołuje określone skutki prawne nawet gdyby nie spełniał wszystkich wymogów formalnych, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca.

Podobnie ocenić należy zarzut naruszenia art. 25 k.p.c.

Zgodnie z tym przepisem możliwość podjęcia przez sąd czynności z urzędu, a zwłaszcza zarządzenia dochodzenia w celu sprawdzenia wartości przedmiotu sporu, istnieje do chwili doręczenia pozwu pozwanemu. Po doręczeniu pozwu sprawdzenie wartości przedmiotu sporu możliwe jest tylko na zarzut pozwanego, którego skuteczne zgłoszenie jest możliwe przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy tj. przed merytorycznym ustosunkowaniem się pozwanego do żądania zawartego w treści pozwu. Zgodnie z orzecznictwem zawarte w art. 25 § 2 k.p.c. stwierdzenie „przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy” oznacza, że sprawdzenie przez sąd wartości przedmiotu sporu, na zarzut pozwanego, może nastąpić, jeżeli został on postawiony w odpowiedzi na pozew, a gdy pozwany nie złożył odpowiedzi na pozew – na pierwszej rozprawie, chyba że nie wziął on udziału w rozprawie i został przeciwko niemu wydany wyrok zaoczny; w tym wypadku wspomniany zarzut może być skutecznie podniesiony w sprzeciwie od wyroku zaocznego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 1988 r., IV CZ 90/88).

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy nie dopatrył się konieczności zarządzenia dochodzenia z art. 25 § 1 k.p.c. a pozwani nie podnieśli zarzutu z art. 25 § 2 k.p.c. do momentu wdania się w spór, tym samym nie doszło do naruszenia tegoż przepisu.

Wypada jednak zauważyć, że orzecznictwo dotyczące wartości przedmiotu sporu w sprawie ze skargi paulińskiej nie jest jednolite. W postanowieniu z dnia 12 stycznia 2007 r., IV CZ 105/06 Sąd Najwyższy uznał, że w sprawie opartej na roszczeniu z art. 527 k.c. wartość przedmiotu sporu powinna być określona jako kwota równa wierzytelności powoda, która ma być chroniona skargą. Uwzględnienie powództwa oznacza bowiem, że wierzyciel może, z pierwszeństwem przed wierzycielami osoby trzeciej, dochodzić zaspokojenia tej wierzytelności z przedmiotów majątkowych, które

wskutek czynności prawnej uznanej za bezskuteczną wyszły z majątku dłużnika albo do niego nie weszły (art. 532 k.c.). Przedmiotem ochrony jest tu zatem wierzytelność powoda, która nie mogła zostać zaspokojona na skutek krzywdzącej wierzyiciela czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z osobą trzecią i wierzytelność ta, określona kwotowo, stanowi wartość przedmiotu sporu zgodnie z zasadami art. 19 § 2 i art. 20 k.p.c.

Natomiast w postanowieniu z dnia 7 maja 2008 r., II CZ 25/08 (niepubl.) Sąd Najwyższy uznał, że w sprawie o roszczenie przewidziane w art. 527 k.c. dla oznaczenia wartości przedmiotu sporu miarodajne są dwie wartości: albo wartość tego, co na skutek zaskarżonej czynności z majątku dłużnika wyszło lub do niego nie weszło, albo wysokość wierzytelności wraz z zaległymi należnościami ubocznymi za czas poprzedzający wniesienie pozwu – w zależności od tego, która z tych wierzytelności jest niższa (komentarz do art. 19 k.p.c. pod red. T. Erecińskiego t. 1 Wyd.LexisNexis wyd. 3 Wielkie Komentarze).

W piśmie procesowym z dnia 16 lipca 2009 r. (k. 42 – 45) powód wyraźnie wyjaśnił, że ze względu na ograniczone możliwości finansowe wartość przedmiotu sporu określił na kwotę 110 000 zł, przyjmując za podstawę wartość majątku, którego wyzbywała się dłużniczka ustaloną w oparciu o wartości podane w postępowaniu sądowym sygn. akt I Ns 261/04.

W tej sytuacji nie można uznać, że wadliwie określono wartość przedmiotu sporu poprzez odwołanie się do wartości tego co z majątku dłużniczki wyszło. Za przyjęciem takiej wartości przedmiotu sporu przemawia także i to, że wierzytelność powoda może być egzekwowana wyłącznie do wartości majątku przekazanego przez dłużniczkę pozwanym.

Wbrew zarzutom apelacji nie doszło też do nierozpoznania istoty sprawy ani do naruszenia art. 321 § 1 k.p.c.

Wyjaśnieniem pojęcia „nierozpoznanie istoty sprawy” zajmował się Sąd Najwyższy w wielu orzeczeniach. W wyroku z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00 (niepubl.) uznał, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialno prawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie.

W innym orzeczeniu Sąd Najwyższy stwierdził, że oceny, czy sąd pierwszej instancji rozpoznał istotę sprawy dokonuje się na podstawie analizy żądań pozwu i przepisów prawa materialnego stanowiącego podstawę rozstrzygnięcia, nie zaś na podstawie ewentualnych wad postępowania wyjaśniającego (wyrok SN z 22 kwietnia 1999 r., II UKN 589/98, OSNAPiUS 2000, Nr 12, poz. 483). Z kolei w wyroku z 23 września 1998 r., II CKN 897/97 (OSN 1999 r., Nr 1, poz. 22) Sąd Najwyższy uznał, że nierozpoznanie istoty sprawy oznacza zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominięcie materialnych zarzutów pozwanego. Podobnie według orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 1998 r., I CKN 804/97 (niepubl.) nierozpoznanie istoty sprawy oznacza nierozpoznanie merytoryczne zgłoszonych w sprawie roszczeń.

Z taką sytuacją nie mamy do czynienia w niniejszej sprawie z tego względu, że Sąd Okręgowy rozpoznał merytorycznie zgłoszone przez powoda roszczenie i odniósł się do zarzutów podnoszonych przez pozwanym.

Z zarzutów pozwanym i ich uzasadnienia wynika, że upatrują oni nierozpoznania istoty sprawy i naruszenia art. 321 § 1 k.p.c. w tym, że Sąd Okręgowy nie orzekł co do wysokości wierzytelności przysługującej powodowi, a wynikającej z powołanych wcześniej wyroków Sądu Okręgowego i Apelacyjnego w Katowicach.

Nie można się z tym zgodzić bowiem przedmiotem ochrony skargi paulińskiej jest wierzytelność pieniężna istniejąca w chwili dokonania zaskarżonej czynności i wytoczenia powództwa. Tak więc ochrony z art. 527 i następane k.c. można udzielić takiemu wierzycielowi, którego wierzytelność jest realna i skonkretyzowana, a nie hipotetyczna.

Powód wykazał, że jego wierzytelność pieniężna istniała w chwili dokonania zaskarżonych czynności jak i wytoczenia powództwa, jest realna i wynika z prawomocnego wyroku sądu powszechnego. Oczywistym jest przy tym, że górna

granicą do której może być prowadzona egzekucja z majątku pozwanych uzyskanego przez nich w drodze zaskarżonych czynności jest niezaspokojona część wierzytelności, która jest jednak ściśle określona.

Sentencja wyroku uwzględniającego powództwo na podstawie art. 527 k.c. powinna określać konkretną wierzytelność, której zaspokojeniu ma służyć uznanie określonej czynności za bezskuteczną wobec powoda (por. np. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 11 października 1995 r., III CZP 139/95 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2004 r., IV CK 418/02).

Wierzytelność wynikająca z wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 23 maja 2003 r. i wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 26 listopada 2003 r., uzupełnionego postanowieniem z dnia 22 stycznia 2004 r. jest konkretna i wyznacza także zakres egzekucji, jaką wierzyciel będzie miał prawo prowadzić w stosunku do przedmiotu zaskarżonej czynności, będącego własnością osób trzecich, realizując względną bezskuteczność dokonanego tą czynnością rozporządzenia. Odwołanie się do tytułu egzekucyjnego w sentencji zaskarżonego wyroku oznacza górną granicę wierzytelności, ale w sposób oczywisty możliwe jest dochodzenie przez powoda tylko niezaspokojonej części tej wierzytelności.

Z akt sprawy prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Katowicach do sygn. akt I C 2070/97 wynika, że powód dochodził tylko części należności wynikających z kredytów udzielonych W. S. a poręczonych przez M. S. i E. T.. Co więcej strona powodowa przyznała fakt wyegzekwowania części należności i to w wysokości wyższej niż podali pozwani, jednakże równocześnie podała wyliczenia należności głównych wynikających z przedmiotowych kredytów wraz z odsetkami (pisma: z 27 lutego 2012 r. k.284- 288, z 6 kwietnia 2011 r. k. 301 – 304, z 15 października 2012 r.). Pozwani nie zaprzeczyli by wysokość niespłaconych kredytów oraz wysokość naliczonych odsetek, która ze względu na znaczny upływ czasu wielokrotnie przewyższa należności główne – zostały błędnie określone. Ich bierność w tym zakresie można ocenić w świetle art. 230 k.p.c. zwłaszcza, że przedłożone przez powoda zestawienia oraz fakt niespłacenia wierzytelności przysługującej wobec dłużniczki E. T. wynika z zeznań A. S. przesłuchanego w charakterze strony (k. 239).

W związku z powyższym chybiony jest też zarzut pozwanych dotyczący naruszenia przepisów procedury w zakresie postępowania dowodowego, gdyż oświadczenia powoda zawarte w pismach procesowych nie zastąpiły dowodów.

Jak już powiedziano pozwani nie wypowiedzieli się co do wysokości należności głównej wraz z odsetkami, wyliczonej przez powoda, a więc mając na uwadze zeznania A. S. oraz dokumenty z akt postępowania zakończonego wyrokiem Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 23 maja 2003 r. oraz wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 26 listopada 2003 r., z których wynika, że dochodzono od dłużniczki w ramach tamtego postępowania tylko części należności wynikającej z niespłaconych kredytów – dopuszczalnym było uznanie za przyznanie tej okoliczności. Wysokość należności głównej wraz z odsetkami wielokrotnie przewyższa wskazane przez pozwanych i przyznane przez powoda wpłaty dokonane w ramach postępowania egzekucyjnego prowadzonego w stosunku do kredytobiorcy i innych poręczycieli a niżeli E. T.. Aktualne są też wcześniejsze uwagi dotyczące znoszenia przez pozwanych egzekucji opisaną wierzytelności w części jeszcze nie zaspokojonej.

Powyższe rozważania prowadzą też do wniosku, że nie doszło do naruszenia art. 6 k.c. gdyż brak inicjatywy dowodowej pozwanych co do wykazania istnienia i wysokości roszczenia powoda podlegającego ochronie nie wpłynął na wynik sprawy. Powód wykazał istnienie wierzytelności w momentach istotnych dla roszczenia z art. 527 k.c. jak również jej niewygaśnięcie w całości co stanowi podstawę rozstrzygnięcia.

Wbrew zarzutom apelacji w sprawie nie doszło do naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. Dla podniesienia takiego zarzutu konieczne jest, by braki w uzasadnieniu były na tyle istotne, że niemożliwa byłaby kontrola instancyjna orzeczenia (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 listopada 199 r., III CKN 460/98, OSNC 2000 nr 5, poz. 100). Natomiast wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 kwietnia 1977 r. (I PKN 97/97, OSNAPiUS 1998 nr 4, poz. 121) pogląd, iż konieczne jest wykazanie, iż wadliwość uzasadnienia miała wpływ na wynik sprawy należy rozumieć, iż konieczne jest, by zaniechanie przez sąd I instancji określonych ustaleń, co znalazło odzwierciedlenie w brakach

uzasadnienia do wyroku, miało wpływ na rozstrzygnięcie. Nie sposób bowiem uznać, iż na rozstrzygnięcie mogły mieć wpływ same braki w uzasadnieniu, sporządzanym już po wyrokowaniu.

Uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie wykazuje takich braków. Wskazana została podstawa prawna orzeczenia (art. 527, 528, 531 k.c. oraz 98 i 99 k.p.c.), zaś dla każdego prawnika wiadomym jest, że po stronie pozwanych występuje współuczestnictwo konieczne.

Mając powyższe na uwadze orzeczono na podstawie art. 385 k.p.c. a o kosztach zgodnie z art. 98 k.p.c. i § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1349 z późn. zm.).